

Posudek diplomové práce

Moe Binarová: Exotismus ve francouzské a české literatuře od 18. do 20. století

Diplomová práce Moe Binarové volbou tématu, zpracováním i záběrem přesahuje hranice literárněhistorického i komparativního bádání – směrem k filozofii, etnografii, estetice a kunsthistorii, což ukazuje i připojená rozsáhlá bibliografie k předmětu. Diplomantka se musela vyrovnat s literaturou všech těchto humanitních oborů a výsledek její práce svědčí o tom, že se jí to podařilo. Francouzské vzdělání a zakotvenost v tahitském, tedy pro Evropana exotickém prostředí prohlubují její studii o jeden stupeň poznání, který je v jistém smyslu nezprostředkovatelný, takže máme před sebou teoreticky fundovanou a zároveň osobní a osobitou úvahu o protínání dvou odlehlých kultur.

Jako mezník při sledování projevů exotismu v evropském umění klade Moe zámořské výpravy na konci 18. století. Sleduje jednak filozofickou reflexi postupného objevování nových krajín (Rousseau, Diderot), nenechává stranou ani jejich náboženský, respektive mytologický rozměr (biblické obrazy Ráje), ale v centru jejího zájmu zůstává umělecké vstřebávání těchto podnětů především ve francouzské a později i české literatuře. Už rozvržení látky do jednotlivých kapitol ukazuje, jak ilustrativní může být pojem exotismus pro koncepci českých literárních dějin, a to nejen jako složka tematická, ale též jako estetický princip korelující s celou řadou dalších tematických a tvarových konstant toho kterého období.

V prvních dvou oddílech diplomantka rekapituluje genezi mýtu o ráji v judeokřesťanské tradici a všimá si momentů, které umožnily jeho aktualizaci v souvislosti s objevováním nových světů. Osvětluje i kořeny úvah osvícenských filozofů o „urozeném divochu“, které se staly ideovou bází pro následné estetické uchopení představy „exotického ráje“. V dalších kapitolách Moe zaměřuje pozornost ke konkrétním dílům české a francouzské literatury, přičemž exotismus nepoužívá jen jako zastřešující pojem, ale jako citlivý detektor při sledování tvarových proměn literatury 19. a 20. století. Výhody této „exotické“ perspektivy se zvláště ukazují v kapitole věnované tzv. poésie du départ, jejíž závěry potvrzují z jiné strany iniciační význam Baudelaira, Rimbauda a Mallarméa pro evropskou, tedy i českou moderní lyriku.

Za velmi přínosnou považují fundovanou recepci děl Jana Havlasy a A. V. Nováka, která sice nenáleží k estetickým vrcholům české literatury, ale která už díky obrovskému čtenářskému zájmu modelovala vnímání exotických zemí v českém prostředí. Kapitola věnovaná těmto dvěma autorům navíc přináší, podobně jako pasáže věnované Nerudovi,

Hálkovi či Zeyerovi, teoreticky i historicky cenné poznatky o genealogii žánru deníku. Užitečná je i revize pojmu exotismus v souvislosti s tvorbou českých poetistů, v níž se Moe podařilo prokázat, že všechny Jávanky, palmy a ananasy jsou „exotické prefabrikáty“, které dokládají spíše inspiraci francouzskou poezií a filozofií, než nějaké hlubší promýšlení či rozvedení jednoho z velkých moderních mýtů.

Práce Moe Binarové je strhující četba: nejen pro množství nových poznatků, které přináší, ale i díky osobitému esejistickému stylu. Vytknout lze snad jen občasnou neschopnost ukrotit básnický temperament, která se projeví utápěním myšlenky ve stále nových a nových a nových vlnách metafor... Což je koneckonců jen malicherná připomínka Středoevropana, který neví, co je oceán.

Vzhledem k rozsahu, hloubce a originalitě zpracování tématu a nadstandardní úrovni provedení doporučuji diplomovou práci Moe Binarové nejen k obhajobě, ale i k rigoróznímu řízení.

V Praze 25. 5. 2006

Markéta Kořená Ph. D.

